

UCHWAŁA

23 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski (przewodniczący)

SSN Kamil Zaradkiewicz

SSN Jacek Widło (sprawozdawca)

na posiedzeniu niejawnym 23 listopada 2023 r. w Warszawie
w sprawie egzekucyjnej z wniosku Przedsiębiorstwa I. s. z o. o. w F.
na czynność Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w A. K. w sprawie Km
[...] polegającą na umorzeniu postępowania i obciążeniu wierzyciela opłatą
stosunkową
z udziałem dłużnika R. K.
na skutek zażalenia wierzyciela
na postanowienie Sądu Rejonowego w Grudziądzu z 12 października 2022 r.
I Co 1238/22
na skutek przedstawienia przez Sąd Rejonowy w Grudziądzu
postanowieniem z 29 maja 2023 r., I Cz 78/22,
zagadnienia prawnego:

Czy w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego z mocy
prawa na podstawie art. 823 k.p.c. w związku z beczynnością
wierzyciela, jeśli postępowanie egzekucyjne uprzednio zostało
zawieszona na wniosek wierzyciela w związku z zawarciem pomiędzy
wierzycielem a dłużnikiem porozumienia co do sposobu lub terminu
spełnienia świadczenia, zawarcie tego porozumienia przenosi
obowiązek poniesienia opłaty egzekucyjnej ustalonej na podstawie
art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 210 ze zm.) z wierzyciela na dłużnika?

podjął uchwałę:

**W przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego z mocy
prawa na podstawie art. 823 k.p.c., jeżeli postępowanie
egzekucyjne zostało uprzednio zawieszona na wniosek
wierzyciela w związku z zawarciem porozumienia między nim
a dłużnikiem co do sposobu lub terminu spełnienia świadczenia,
opłata egzekucyjna ustalona na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy**

**z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych obciąża
dłużnika.**

[K.T.]

UZASADNIENIE

I. Sąd Rejonowy w Grudziądzu sformułował następujące zagadnienie prawne:

Czy w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego z mocy prawa na podstawie art. 823 k.p.c. w związku z bezczynnością wierzyciela, jeśli postępowanie egzekucyjne uprzednio zostało zawieszona na wniosek wierzyciela w związku z zawarciem pomiędzy wierzycielem a dłużnikiem porozumienia co do sposobu lub terminu spełnienia świadczenia, zawarcie tego porozumienia przenosi obowiązek poniesienia opłaty egzekucyjnej ustalonej na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 210 ze zm.) z wierzyciela na dłużnika?

Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Rejonowy powstało na tle następującego stanu faktycznego:

Wierzyciel Przedsiębiorstwo I. sp. z o.o. z siedzibą w F. 4 listopada 2014 r. złożył wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko dłużnikowi R. K. na podstawie wyroku Sądu Rejonowego w T. z 31 marca 2014 r., V GC [...] oraz wyroku Sądu Okręgowego w T. z 13 października 2014 r., VI Ga [...]1. Postępowanie egzekucyjne okazało się częściowo skuteczne. W związku z zawarciem 29 marca 2021 r. porozumienia w przedmiocie spłaty w ratach zaległości objętych postępowaniem egzekucyjnym, w piśmie z 31 marca 2021 r. wierzyciel wniósł o zawieszenie postępowania egzekucyjnego.

Postanowieniem z 1 kwietnia 2021 r. Komornik Sądowy zawiesił to postępowanie. W piśmie z 27 września 2021 r. adresowanym do komornika sądowego wierzyciel wskazał, że mając na względzie sukcesywne realizowanie przez dłużnika porozumienia zawartego 29 marca 2021 r. i przepisy mające zastosowanie w sprawie egzekucyjnej, nie ustała przyczyna zawieszenia postępowania i nie zaistniały przesłanki do jego umorzenia. Wierzyciel zaznaczył,

że jeśli dłużnik zaprzestanie dokonywania płatności rat, to wierzyciel złoży wniosek o podjęcie zawieszono postępowania.

Następnie w piśmie z 25 marca 2022 r. wierzyciel wniósł o dalsze zawieszenie postępowania egzekucyjnego do czasu spłaty ostatniej raty należności głównej, albowiem przyczyna zawieszenia nie ustała, gdyż dłużnik dokonuje dobrowolnych wpłat na rzecz wierzyciela zgodnie z harmonogramem.

Postanowieniem z 25 kwietnia 2022 r. komornik stwierdził umorzenie postępowania egzekucyjnego z mocy prawa na podstawie art. 823 k.p.c., ustalił koszty postępowania egzekucyjnego i nakazał pobrać od wierzyciela 2 497,30 zł tytułem opłaty ustalonej na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1357, dalej jako: „u.k.k.”).

W skardze na czynności komornika wierzyciel zarzucił naruszenie przepisów postępowania, tj.: art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c. przez błędne zastosowanie i uznanie przez organ egzekucyjny, że wierzyciel w ciągu szczęściu miesięcy nie dokonał czynności potrzebnej do dalszego prowadzenia postępowania lub nie zażądał podjęcia zawieszono postępowania; art. 824 § 1¹ k.p.c. przez jego niezastosowanie i nie wskazanie w uzasadnieniu postanowienia, jaka była ostatnia czynność egzekucyjna komornika prowadzącego sprawę i kiedy ona miała miejsce oraz kiedy nastąpiło zawieszenie postępowania egzekucyjnego, (...); art. 827 § 1 k.p.c. przez bezpodstawne odstąpienie przez organ egzekucyjny od wysłuchania wierzyciela przed umorzeniem postępowania; art. 49 ust. 2 u.k.k. oraz art. 2 Konstytucji RP przez błędną wykładnię, biorąc pod uwagę, że zagadnienie dotyczące zasad ustalania i pobierania opłat egzekucyjnych jest zagadnieniem wielokrotnie zmienianym, nowelizowanym, a Trybunał Konstytucyjny w zakresie spornych kwestii dotyczących opłat egzekucyjnych, tj. kogo i na jakim etapie one obciążają, orzekł w wyroku z 20 czerwca 2012 r., że art. 49 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy o kosztach komorniczych jest niezgodny z Konstytucją; art. 29 ust. 1 oraz 2 u.k.k. przez stwierdzenie, że wierzyciel nie złożył wniosku o podjęcie bądź umorzenie postępowania egzekucyjnego w terminie roku od jego zawieszenia, podczas gdy wierzyciel 25 marca 2022 r. złożył formalny wniosek, tj. wykonał

czynność procesową określając ją jako wniosek o dalsze zawieszenie postępowania egzekucyjnego, powołując się na treść art. 820 zd. pierwsze k.p.c.

W odpowiedzi na skargę komornik wskazał, że wierzyciel w ciągu roku nie dokonał czynności potrzebnej do dalszego prowadzenia postępowania egzekucyjnego oraz wyjaśnił, że wydając zaskarżone postanowienie nie zastosował art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c., gdyż w sprawie znajduje zastosowanie przepis art. 823 k.p.c. [ze względu na brzmienie art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1358)].

Odnosząc się do zastosowania art. 29 ust. 1 u.k.k. komornik podniósł, że zawarcie porozumienia między stronami nie przenosiło obowiązku poniesienia opłaty egzekucyjnej z wierzyciela na dłużnika, albowiem zdania drugie i następne art. 29 ust. 1 u.k.k., dotyczące porozumienia między wierzycielem i dłużnikiem, odnoszą się jedynie do przypadku, w którym umorzenie postępowania zostało spowodowane wnioskiem wierzyciela, a nie jego bezczynnością.

Postanowieniem z 12 października 2022 r. Sąd Rejonowy w Grudziądzu oddalił skargę wierzyciela na postanowienie z 25 kwietnia 2022 r. Sąd przyjął, że w sprawie należało zastosować art. 29 ust. 1 w zw. z art. 52 ust. 2 u.k.k i w efekcie komornik musiał obciążyć wierzyciela opłatą stosunkową w wysokości 5 % wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania. Stwierdził, że zawarcie w badanej sprawie porozumienia między stronami nie przeniosło obowiązku poniesienia opłaty egzekucyjnej z wierzyciela na dłużnika.

W zażaleniu na to postanowienie wierzyciel zarzucił: błędną wykładnię art. 823 k.p.c. przez uznanie, że dokonane przez komornika umorzenie w związku z bezczynnością wierzyciela miało miejsce, podczas gdy wierzyciel w czasie terminu na podjęcie czynności takowych dokonał; błędną wykładnię art. 827 k.p.c. przez bezpodstawne odstąpienie przez organ egzekucyjny od wysłuchania wierzyciela przed umorzeniem postępowania, w sytuacji gdy zgodnie ze stanem faktycznym nie doszło do umorzenia postępowania, rażące naruszenie art. 29 ust. 1 i 2 u.k.k. przez stwierdzenie, że wierzyciel nie złożył wniosku o podjęcie postępowania egzekucyjnego w terminie roku od jego zawieszenia, podczas gdy 25 marca 2022 r. wierzyciel złożył taki wniosek formalny, jaskrawe naruszenie art.

5 k.c., tj. zasad współżycia społecznego, albowiem działania komornika w żaden sposób nie przyczyniły się do wyegzekwowania kwoty zadłużenia, wierzyciel sam podjął inicjatywę wyręczając komornika w jego obowiązkach przez zawarcie ugody co do dalszej dobrowolnej spłaty, co stanowiło podstawę zawieszenia postępowania egzekucyjnego.

II. Na tle rozpoznawanego zażalenia wyłoniło się sformułowane zagadnienie prawne. Sąd Rejonowy zauważył, że przedstawione zagadnienie nie było do tej pory przedmiotem analizy Sądu Najwyższego, a powstało ono na tle stanu prawnego ukształtowanego ustawą z 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych.

Sąd przedstawiający pytanie prawne zwrócił uwagę, że w doktrynie co do przedmiotowego problemu zajęto dwa odmienne stanowiska.

Sąd Rejonowy zauważył, że ze względu na brak wypowiedzi Sądu Najwyższego odnoszących się do dostrzeżonego problemu oraz jednolitego i przekonującego stanowiska doktryny, istnieją rzeczywiste i zasadnicze trudności w rozstrzygnięciu przedstawionego zagadnienia prawnego przy wykorzystaniu podstawowych metod wykładni przepisów prawa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

III. Przedstawione zagadnienie prawne nie było dotychczas przedmiotem wypowiedzi orzecznictwa. W doktrynie w przedmiotowej kwestii zajęto dwa przeciwstawne, stanowiska.

Po pierwsze, wskazano, że „przepis art. 29 ust. 1 zd. 2 u.k.k. przewiduje sytuacje, w których wierzyciel może na zasadzie wyjątku uchylić się od obowiązku poniesienia opłaty- w związku z umorzeniem postępowania egzekucyjnego - który to obowiązek zostanie przeniesiony na dłużnika.

Dotyczy to wyłącznie przypadku gdy ma miejsce złożenie wniosku wierzyciela o umorzenie postępowania egzekucyjnego w związku ze spełnieniem świadczenia przez dłużnika w terminie miesiąca od dnia doręczenia dłużnikowi zawiadomienia o wszczęciu egzekucji. Nie dotyczy to natomiast sytuacji umorzenia postępowania egzekucyjnego z powodu bezczynności wierzyciela (tak M. Klonowski, w: *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. R. Reiwer, wydanie 2, Warszawa 2021, s. 1050-1051).

W ramach niniejszego poglądu wskazano zapatrywanie, że co do zasady „obie przyczyny umorzenia postępowania egzekucyjnego z art. 29 ust. 1 u.k.k., to jest na skutek złożonego w tym celu wniosku oraz w następstwie bezczynności wierzyciela, zasadniczo skutkują powstaniem po stronie wierzyciela obowiązku uiszczenia opłaty egzekucyjnej w wysokości 5% wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania. Nie dotyczy to jednak sytuacji, w której przyczyną wniosku wierzyciela o umorzenie postępowania egzekucyjnego jest spełnienie świadczenia przez dłużnika albo zawarcie porozumienia między wierzycielem a dłużnikiem dotyczącego sposobu lub terminu spełnienia świadczenia - w takim przypadku opłata obciąża dłużnika i wynosi 5% albo 10% wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania” (O. Marcewicz- Kochnio [w:] Komentarz do ustawy o kosztach komorniczych, red. A. Mendrek, Sopot 2021, s. 241).

Po drugie, przyjmuje się, że zdanie drugie i trzecie art. 29 ust. 1 u.k.k. odnosi się do obu przesłanek umorzenia postępowania egzekucyjnego, wymienionych w zdaniu pierwszym art. 29 ust. 1 u.k.k., a zatem zarówno do wniosku wierzyciela o umorzenie postępowania egzekucyjnego, jak i do sytuacji bezczynności wierzyciela, które powoduje umorzenie postępowania egzekucyjnego. Wyjątkowa rola analizowanych przepisów polega na tym, że jeżeli wskazane w nich zdarzenia są przyczyną umorzenia postępowania na wniosek wierzyciela albo z powodu jego bezczynności, to opłata - egzekucyjna jest pobierana od dłużnika, a nie od wierzyciela (tak M. Uliasz, Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych, K. Płowik, Opłaty egzekucyjne obciążające wierzyciela w toku postępowania egzekucyjnego ze świadczenia pieniężnego, Monitor Prawniczy 2022, nr 7, s. 348, A. Antkiewicz, Z. Merchel, Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz, Sopot 2019 r., s. 152).

IV. Należy zauważyć, że zgodnie z art. 49 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (u.k.s.e.), obowiązującym do dnia 31 grudnia 2018 r., w sprawach o egzekucję świadczeń pieniężnych w przypadkach umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela oraz na podstawie art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c. komornik pobierał od dłużnika opłatę stosunkową w wysokości 5% wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania, jednak nie niższej niż 1/20 i nie wyższej niż dziesięciokrotna wysokość przeciętnego

wynagrodzenia miesięcznego. Jednakże, w razie umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela zgłoszony przed doręczeniem dłużnikowi zawiadomienia o wszczęciu egzekucji, komornik pobierał od dłużnika opłatę stosunkową w wysokości 1/20 przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego.

W dniu 1 stycznia 2019 r. weszła w życie kompleksowa reforma postępowania egzekucyjnego wprowadzona dwoma ustawami - ustawą o kosztach komorniczych („u.k.k.”) oraz ustawą z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 771, ze zm., dalej „u.k.s.”), w ramach której doszło do uchylecia ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (art. 305 u.k.s.). Artykuł 305 u.k.s., stanowi, że „do postępowań wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe,” co jest stosowanym w praktyce legislacyjnej zwrotem ustanawiającym regułę jedności (kontynuacji). Z porównania art. 29 u.k.k. i art. 49 ust. 2 u.k.s.e. wynika, że ustawodawca zdecydował się na diametralną zmianę filozofii pobierania opłat egzekucyjnych w razie umorzenia postępowania na wniosek wierzyciela (jak również w razie bezczynności wierzyciela). Dotychczasowe przepisy przewidywały bowiem, że w takich sytuacjach należało obciążyć dłużnika opłatą stosunkową w wysokości 5% wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania, zaś w aktualnym stanie prawnym obowiązek uiszczenia opłaty, co do zasady, spoczywa na wierzycielu (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 27 lutego 2020 r., III CZP 62/19, OSNC 2020/11, poz. 94).

V. Natomiast przepis art. 29 u.k.k. ma zastosowanie od dnia 1 stycznia 2019 r. także w postępowaniach wszczętych i niezakończonych przed tym dniem (art. 52 ust. 2 u.k.k.). Artykuł 29 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 210 ze zm.) nie znajduje zastosowania, jeżeli sześciomiesięczny okres bezczynności wierzyciela, który nie zażądał podjęcia zawieszzonego postępowania egzekucyjnego, upłynął przed dniem wejścia w życie tej ustawy, zaś komornik umorzył postępowanie z tej przyczyny na podstawie art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c. po dniu 1 stycznia 2019 r. (uchwała Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2022 r., III CZP 34/22).

VI. Zgodnie z obecnie obowiązującym art. 29 ust. 1 u.k.k. w razie umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela albo na podstawie art.

824 § 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego, wierzyciela obciąża opłata stosunkowa w wysokości 5% wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania. Jeżeli jednak wierzyciel wykaże, że przyczyna umorzenia postępowania egzekucyjnego wiąże się ze spełnieniem świadczenia przez dłużnika w terminie miesiąca od dnia doręczenia dłużnikowi zawiadomienia o wszczęciu egzekucji albo z zawarciem w tym terminie porozumienia między wierzycielem a dłużnikiem dotyczącego sposobu lub terminu spełnienia świadczenia, opłata ta obciąża dłużnika. Jeżeli spełnienie świadczenia lub zawarcie porozumienia z wierzycielem nastąpiło po upływie miesiąca od dnia doręczenia dłużnikowi zawiadomienia o wszczęciu egzekucji, obciąża go opłata w wysokości 10% wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania.

VII. Należy przyjąć, że art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c. stanowi odpowiednik art. 823 k.p.c., a tym samym pozwala na przyjęcie, że przepis art. 29 ust. 1 u.k.k. dotyczy także umorzenia, które nastąpiło na mocy art. 823 k.p.c. (co do poglądu przeciwnego K. Płowik, który odrzuca możliwość stosowania przez analogię art. 29 ust. 1 u.k.k. w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 823 k.p.c., por. K. Płowik, *Opłaty egzekucyjne...*, s. 348).

VIII. Zdanie pierwsze art. 29 ust. 1 u.k.k. przewiduje dwie odrębne sytuacje w których wierzyciel ponosi koszty postępowania egzekucyjnego, w związku z umorzeniem postępowania egzekucyjnego w wysokości 5 % opłaty stosunkowej. Po pierwsze to sytuacja gdy na wniosek wierzyciela następuje umorzenie postępowania, po drugie - umorzenie postępowania ma miejsce na skutek bezczynności wierzyciela. Jak zauważono, jest to zmiana dotychczasowych zasad i filozofii obciążania opłat egzekucyjnych stron postępowania egzekucyjnego. Zasadą jest bowiem w takiej sytuacji obciążenie kosztami postępowania wierzyciela.

IX. Od tej zasady, zdanie drugie analizowanego przepisu, przewiduje dwa wyjątki, które związane są z przyczynami umorzenia postępowania. Ich wystąpienie prowadzi do przerzucenia obowiązku poniesienia opłat egzekucyjnych na dłużnika, który dał powody do wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Po pierwsze, przyczyna umorzenia postępowania egzekucyjnego wiąże się ze spełnieniem świadczenia przez dłużnika w terminie miesiąca od dnia doręczenia dłużnikowi

zawiadomienia o wszczęciu egzekucji. Po drugie - wiąże się to z zawarciem w tym terminie porozumienia między wierzycielem a dłużnikiem dotyczącego sposobu lub terminu spełnienia świadczenia. W takich sytuacjach opłata ta obciąża dłużnika. Okoliczności te musi w razie wątpliwości wykazać wierzyciel. W świetle wykładni językowej i celowościowej nie można uznać, że oba wyjątki dotyczą wyłącznie sytuacji, w której wierzyciel wnosi o umorzenie postępowania, natomiast ich zastosowanie wyłączone jest w sytuacji, gdy dochodzi do umorzenia postępowania z powodu bezczynności wierzyciela na skutek zawarcia porozumienia z dłużnikiem. Zdanie drugie art. 29 ust. 1 u.k.k., wiąże zastosowanie możliwości przerzucenia kosztów na dłużnika z umorzeniem postępowania, nie zawężając tego skutku wyłącznie do przypadku gdy umorzenie jest efektem wniosku wierzyciela o umorzenie egzekucji. Wątpliwość dotyczy więc sytuacji bezczynności wierzyciela, gdy ta jest skutkiem zawartego z dłużnikiem porozumienia co do spłaty egzekwowanych zobowiązań.

X. Skoro wierzyciel i dłużnik zawarli porozumienie co do spłaty, na co się powoła wierzyciel i co w razie wątpliwości wykaże przedstawiając np. ugodę, działa w zaufaniu do dłużnika, który dał wcześniej podstawy do wszczęcia egzekucji. Umorzenie zawieszony egzekucji w takiej sytuacji na skutek bierności wierzyciela, który pozostaje w zaufaniu do zawartego porozumienia z dłużnikiem, daje podstawy do obciążenia kosztami dłużnika. Wierzyciel musi wykazać a nie tylko powołać się na fakt zawarcia porozumienia. Nie wystarczy także że je tylko uprawdopodobni do czego może się sprowadzać powołanie na okoliczność zawarcia np. ugody z dłużnikiem co do spłat dochodzonych roszczeń w postępowaniu egzekucyjnym.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 390 k.p.c. orzekł, jak w uchwale.

(r.g.)

[ał]

